

EGON JOSEFSSON:

Den trefaldiga förnekelsen

Laborator Egon Josefsson är genetiker och som sådan understryker han det meningslösa i att förneka att alla människor föds olika. Tre ting vågar man i dag knappast tala om: födelsen, döden och olikheten. Men den sexuella förökningen gör att varje individ blir unik. Detta förökningssätt medför i sin tur döden, som låter det gamla lämna plats för nytt. Döden liksom födelsen och olikheten hör till vår biologiska natur, och denna går inte att förneka. Det är att förneka livet självt.

Den som ser på naturen med någorlunda vakna ögon kan inte undgå att fångas av livets mångfald. Livet representeras av mer än en miljon arter av växter och djur och variationen inom varje art är också vidsträckt. Delvis orsakas variationen inom arten av växlande miljöförhållanden, men genom ärftliga olikheter blir individerna olika också om de lever i samma miljö.

De enklast byggda bland de levande varelserna är encelliga, t ex bakterier. De förökar sig oftast genom tudelning, varvid också deras arvsanlag delas i exakt lika delar. De sålunda uppkomna individerna blir därigenom genetiskt lika, dvs de får samma arvsanlag. Ofta lever dessa organismer i vatten och man kan räkna med att miljön inom ett mindre område är tämligen enhetlig. De individer som lever i närheten av varandra lever således under likartade yttre förhållanden. Om man med "jämlighet" menar att levnadsvillkoren i alla avseenden skall vara desamma, kan det jämlika samhället vara förverkligat hos de encelliga organismer, som förökar sig genom delning, och endast hos dem.

De encelliga organismerna tillhör de lägsta formerna av liv. De har inget nervsystem och inget medvetande. Ur människans synpunkt sett måste de leva det torftigaste av alla liv.

En stor nackdel med förökning genom tudelning och den därav följande ärftliga likheten är den dåliga anpassningsförmågan till miljöförändringar. Om det inträffar en tillräckligt kraftig ändring av miljön, t ex temperaturen, kommer kanske alla individer av en art, som lever i den miljön, att dö.

Emellertid kan ett arvsanlag (en gen) i en levande varelses celler förändras (mutera), spontant eller genom påverkan av strålning eller vissa kemikalier. Flertalet mutationer är skadliga, ofta dödliga. Men generna fungerar i kombination med andra gener och en gen, som har skadlig verkan i en viss kombination, behöver inte ha det i en annan.

Om en organism förökar sig genom delning eller på någon annan icke-sexuell väg, blir avkomlingarna från en cell som muterat sinsemellan helt lika – om det över huvud taget är möjligt att leva med mutationen i fråga. Redan hos en del encelliga organismer förekommer emellertid ett slags utbyte av arvsfaktorer mellan olika individer, dvs ett slags könlig (sexuell) förökning, och denna är den förhärskande fortplantningsformen bland de djur – vanligen också växter – som nått högt i utvecklingen. Därigenom kombineras de förändringar, som uppkommit genom mutationer, på olika sätt så att avkommorna blir genetiskt olika. Då kan kombinationer uppkomma, som visar sig gynnsamma i det långa loppet, tex vid en miljöförändring. Detta möjliggör en ärftlig anpassning till skiftande miljöer, och utsikterna ökar för att åtminstone några individer överlever en långtgående förändring av de yttre förhållandena. Den sexuella förökningen och den därav följande olikheten har också möjliggjort individualiteten, mångfalden hos det levande samt rikedomen och utvecklingsmöjligheterna i varje enskild varelses liv. Varje individ är unik.

Födelsen och döden

Det fanns en tid, inte långt avlägsen, när det var tabu att tala om sexualitet. I dagens Sverige har det i stället mer eller mindre blivit tabu att erkänna tre konsekvenser av det sexuella förökningsättet: födelsen, döden och olikheten.

I boken "Civilisation till döds?" skriver Bengt Hubendick: "En dag sommaren 1969 kunde man i en rubrik i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning läsa att vi har långt kvar tills vi kan odla barn i provrör och *lösöra kvinnan från hennes nio månader långa fångenskap* (min kursivering). Jag uppfattar formuleringen som ett metallglänsande skrik ur konflikten mellan natur och civilisation, mellan å ena sidan den begränsning som bestäms av vår biologiska natur och å andra sidan de vetenskapliga trollkonster vår hjärna kan fundera ut. Det är ett skrik från den som känner sig fjättrad av sin biologiska natur, från den som inte förmår acceptera denna sin natur. Skriket speglar oförmågan att inse att civilisationen måste formas så att den passar vår natur, att försöket att tvinga vår natur till anpassning mot en artificiell civilisationsform är dömt att misslyckas."

Släktled efter släktled av människor har slitit och försakat för att deras efterkommande skulle få det bättre. Framgång och karriär i arbetslivet har varit ett medel i samma syfte. Men i nutidens Sverige betraktas barnafödande som ett hinder för kvinnans sk frigörelse. Så få barn som möjligt och så lite besvär med dem som möjligt tycks vara parollen. Man har glömt att vår viktigaste uppgift måste vara att föra livet vidare.

De encelliga organismerna kan dödas genom tex upphettning, uttorkning eller förgiftning men de kan inte åldras och dö en "naturlig" död. När den encelliga varelsen delar sig uppkommer två nya individer. Något lik finns inte. Men med det sexuella förökningsättet blev döden en del av livet. Den låter det gamla och föråldrade lämna plats för det nya, bättre anpassade.

Det är inte länge sedan döden var en ofta återkommande händelse i varje hem. Att den händelsen inte är så vanlig numera beror delvis på den lyckliga omständigheten att dödligheten bland barn och ungdom har minskat. Också de som blir vuxna lever i genomsnitt längre än förr. Men en annan orsak är att i dag är det mer än två tredjedelar av alla som dör på sjukhus. I barnuppföstran är döden tabu på samma sätt som sexualiteten varit en gång. Vårt samhälle är dödsförnekande. Denna förnekelse bidrar till att skapa ångest inför den död som vi ändå inte kan undgå. Frukten för det okända är en del av människonaturen, och ju mindre vi känner till om en företeelse, ju starkare blir vår ångest inför den.

Den otänkbara jämlikheten

Den sexuella förökningen och den därav följande olikheten mellan individerna medför också att resultatet av livet inte i alla avseenden kan bli detsamma ens om miljön vore lika för alla. Varje individs livsöde avgörs genom ett samspel mellan arv och miljö. Skilda individer reagerar på olika sätt i samma miljö. Detta medför att jämlikhet blir en omöjlighet, om man därmed menar i alla avseenden lika levnadsvillkor.

För rättrogna socialister är det en ständig källa till förargelse att det finns en biologisk vetenskap som visar på individernas olikhet och den omöjlighet till jämlikhet i alla avseenden som denna olikhet medför. Detta ledde bla till att politikerna i Sovjetunionen länge stödde Trofim Lysenkos läror om att yttre egenskaper som orsakats av miljön kunde nedärvas. De forskningsmetoder, som grundats på denna lära, fick i längden katastrofala följder för den sovjetiska växtförädlingen och 1965 hade misstagen blivit så uppenbara att de måste överges. Trots lysenkoismens fiasko finns det i Sovjet numera en politiskt inspirerad riktning, som hävdar att biologins lagar, inklusive de genetiska, visserligen gäller för de levande varelserna i övrigt men inte för intellektet och andra psykiska egenskaper hos människan.

Denna uppfattning bestrids emellertid av framstående genetiker även i Sovjet. I Sverige finns det inga forskare inom genetiken, som ansluter sig till den. Vi vet att människan inte utgör något undantag från de genetiska lagarna. Men inom politiken och samhällslivet resonerar man ofta som om människans psykiska egenskaper vore oberoende av arvet. I skoldebatten diskuterar man som om det inte fanns några begåvningskillnader, i könsrollsdebatten som om kvinnor och män inte skulle skilja sig i fråga om psykiska egenskaper.

Förnekelsen av födelsen, döden och olikheten innebär en förnekelse av livet. Om vi skall kunna överleva, måste förnekelsen ersättas med bejakelse.